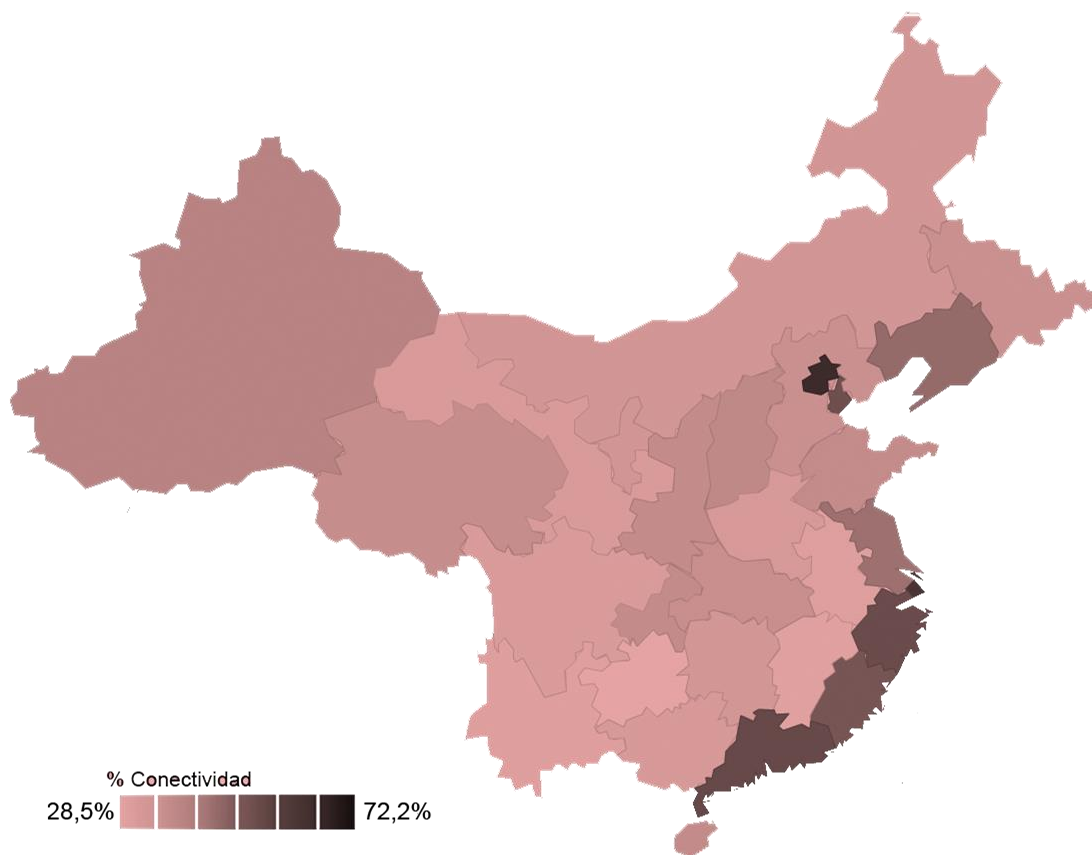

Des de juny del 2008 la Xina és el país del món amb més usuaris d'Internet en termes absoluts. Segons les xifres del *Chinese Internet Network Information Center* o CNNIC en anglès, (中国互联网信息中心 *Zhōngguó Hùlián Wǎngluò Xīnxī Zhōngxīnen*), l'agència administrativa responsable de la supervisió estadística d'Internet a la Xina, en total hi havia **564 milions** d'internautes xinesos a finals de 2012. Les dimensions demogràfiques de la Xina expliquen aquestes xifres absolutes en un país que avui encara es troba lleugerament per sota de la mitjana mundial en el percentatge de població connectada a Internet. Amb més de 1.350 milions d'habitants, les xifres absolutes a la Xina sempre resulten exorbitants a escala comparativa en qualsevol àmbit. Mentre el percentatge d'usuaris d'Internet en el Regne Unit supera el 84% i a Estats Units el 81%, a Xina supera lleugerament el 42% de la població. Això ens parla del potencial de creixement que encara té Internet a la Xina. El procés d'urbanització en el qual es troba la societat xinesa, l'avanç i consolidació d'una franja sociològica de noves classes mitjanes i la progressiva capillaritat de la xarxa en àmbits rurals, en els quals encara viu gairebé la meitat de la població xinesa i en els quals Internet té encara escassa presència, marcaran línies d'avanç futur.

Índex de connectivitat a Internet a la Xina per províncies (2012)

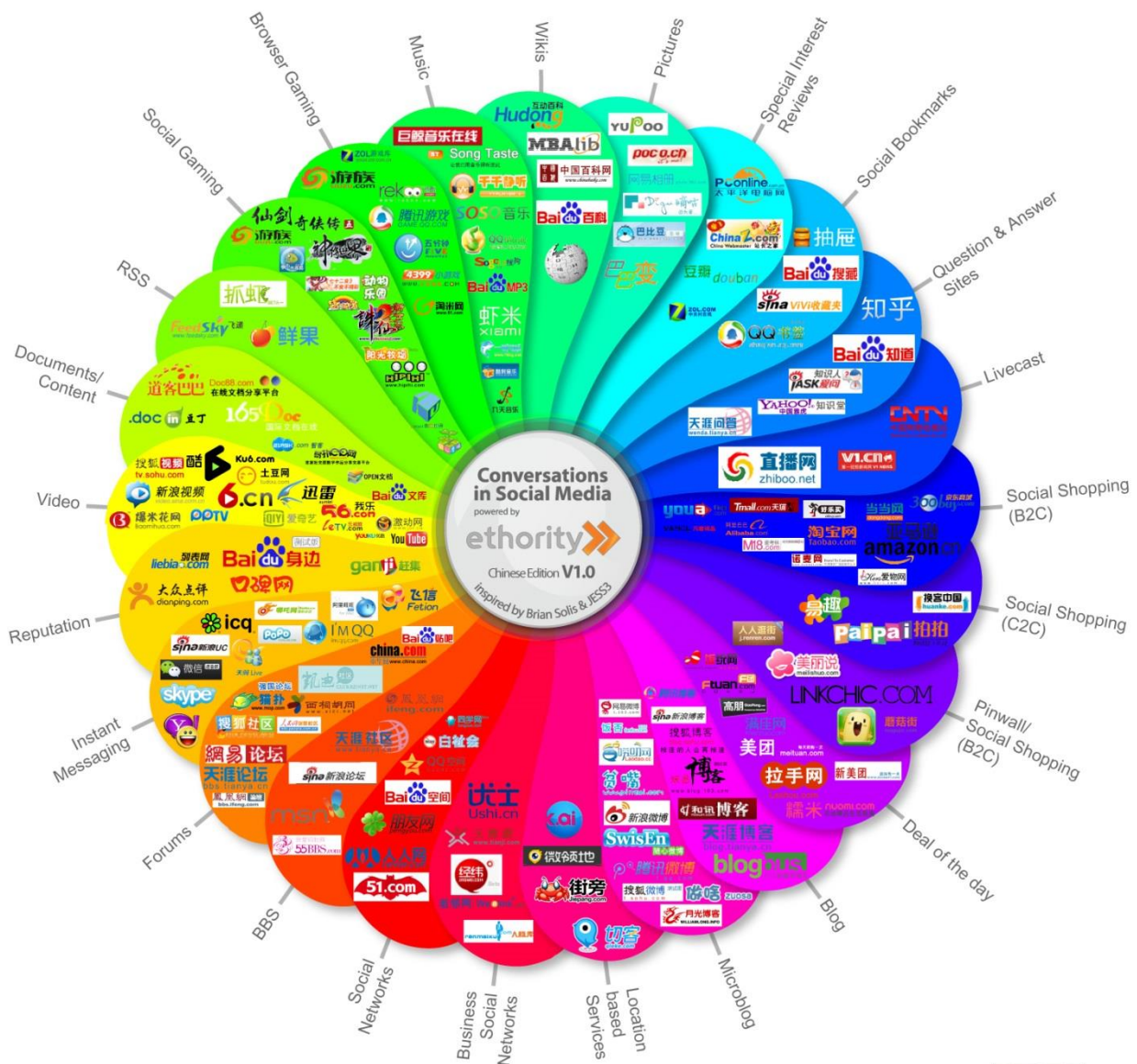
Font: CNNIC 2013

Les dinàmiques quantitatives realment singulars d'internet a la Xina radiquen en la vertiginosa velocitat de creixement del mitjà, l'ampli percentatge de banda ampla i l'important avanç de l'accés des de la telefonia mòbil.

Internet a la Xina, més enllà de les xifres

Evidentment, al costat d'aquestes dinàmiques de creixement i consum, no podem oblidar com les restriccions legals i tecnològiques de "l'harmonització" (和谐 *hexie*) de la xarxa xinesa permeten que sigui habitual sentir que a la Xina no es pot parlar d'una, sinó de dues xarxes: la internet global i la internet xinesa, que ha estat batejada irònicament per alguns cibernetes xinesos com "Chinternet". Un dels trets definidors d'aquesta internet xinesa es troba en què els cercadors, xarxes socials i plataformes d'ús global i de matriu empresarial nord-americana, són marginals al mercat xinès: els formats de caràcter global s'han clonat en versions xineses amb personalitat pròpia, adaptada a l'entorn institucional i a les pautes comunicatives i de consum de l'entorn xinès.

Representació gràfica del Web 2.0 a la Xina

Un factor que ha incentivat i assegurat l'èxit a aquestes empreses xineses que repliquen, adapten i milloren formats globals és justament la censura. Alguns d'aquests clons sorgeixen, precisament, pel fet que l'accés als formats globals és problemàtic, intermitent o només possible a través de mecanismes tecnològics avançats i de pagament com les xarxes privades virtuals o VPN, de l'anglès *Virtual Private Network*. La impossibilitat o dificultat d'accés a serveis com els de Google, Gmail, Facebook, Twitter, YouTube o Wikipedia ha incentivat la consolidació en posició dominant d'empreses xineses que proporcionen una espècie—millorada—de twitter xinès (Sina Weibo o [新浪微博 Xinlang Weibo](#)), una espècie de WhatsApp xinès (WeChat o [微信 Weixin](#)), una espècie de motor de recerca com Google ([Baidu o 百度](#)), una espècie de xarxa social a l'estil de Facebook ([RenRen o 人人网](#)), una versió comercial de la Wikipedia en xinès ([Hudong Baike o 互动百科](#)), o una gran plataforma de vídeos com YouTube ([Youku o 优酷](#)).

En aquesta singularitat de l'ecosistema digital xinès, la censura és un factor que influeix, com també ho és el nacionalisme d'unes pautes de consum digital que confien més en un espai propi que en un de generat als Estats Units. No obstant això, un factor determinant és la seva capacitat de "[localitzar](#)" els formats globals a uns dissenys, unes pautes de consum locals, a un estil comunicatiu, a unes demandes de continguts i hàbits socials específics, més vinculats al mercat xinès, i que el format estàndard global no aconsegueix satisfer del tot. La marginalitat de les plataformes d'impacte global a Xina ja no es resol en aquests últims anys a través de la simple clonació imitativa per part d'empreses xineses: les plataformes, les xarxes socials, les aplicacions i els formats que es generen a Xina en dates recents en molts casos sofisticuen i superen als seus models, i en uns altres fins i tot comencen a innovar en nous espais: no trigarem en veure alguns dels formats, xarxes socials o plataformes de matriu xinesa influent en el mercat global.

Una dinàmica en marxa que també ha de ser presa en seriosa consideració és la ja molt similar xifra d'usuaris d'internet que hi ha al món en llengua anglesa i en llengua xinesa. Està previst que [abans de 2015](#) la llengua xinesa sigui la més usada en Internet, per sobre de l'anglès. Aquesta dada ens indica la rellevància global del que succeeix i pugui arribar a succeir a la internet xinesa... Malgrat la barrera de la llengua (cada vegada més transitable a través de recursos tecnològics de traducció automatitzats) i de la singularitat de l'escriptura xinesa, així com de les barreres censors, tot fa preveure que les plataformes, tendències i formats d'internet a Xina, així com les seves restriccions i tensions no trigaran a sortir del clos estricte de l'àmbit sinòfon (els països on es parla xinès) per influir en l'esfera global. En la seva dimensió econòmica però també en el seu model de restricció.

El panòptic xinès: la gran muralla virtual

La política seguida a Xina en relació a internet és un bon exemple de la paradoxa en què es troben instal·lats els governants xinesos respecte al límit de les seves reformes. D'una banda s'han [apressat a cablejar](#) les principals ciutats i a facilitar l'accés a la xarxa a empreses i universitats, plenament conscients que l'extensió d'internet és imprescindible per al desenvolupament econòmic. El flux d'informació i coneixement és ja un actiu imprescindible de qualsevol societat moderna i de qualsevol economia en expansió. Però paral·lelament han intentat per tots els mitjans introduir mesures de limitació, de censura i de control a través d'un [complex sistema tallafocs \(防火墙 fanghuoqiang\)](#). Fer

compatibles i viables aquest tipus de paradoxes sembla ser l'especialitat del règim xinès actual. Les autoritats xineses utilitzen una combinació de propaganda, invitació a l'autocensura i repressió per atenuar el potencial dissolvent de l'expressió lliure d'opinions a la xarxa. Especialment els preocupa la seva traducció en accions, moviments o dinàmiques que surtin del món virtual i se substanciïn en fets factuais.

Són inservibles per igual les ingènues visions utòpiques d'una xarxa alliberadora de tendències i forces socials, capaç de vehicular la inventiva espontània i d'encadellar coneixements compartits i sabers col·laboratius, com també ho són les visions distòpiques d'una xarxa que fa créixer la capacitat de control estatal i corporativa, de propaganda i creació de consensos des del poder polític i econòmic, que banalitza els continguts i converteix el ciutadà en mer individu consumidor passiu de porqueria intoxicant i itinerant: un individu aïllat i sotmès a una simulacre de participació i de comunicació. Imaginar que els motors de recerca prioritzen, aquí i allí, enllaços en funció d'un interès genuí i oblidar que oculten i amaguen llocs, és tan fantasiós com negar el potencial d'opinió independent i de visualització de percepcions, tendències o tensions que hi ha a la xarxa i per tant a la societat xinesa.

Internet reflecteix tendències i pulsions de la societat xinesa. Ha generat així mateix l'embrió d'una

Vinyeta de l'artista Kuang Biao (邝彪) que mostra un membre del PCX guiant un gos amb una ploma al cap—representant la pressió sobre allò que es diu o es publica.

esfera pública a través de la qual la incipient societat civil xinesa troba un espai d'informació i d'expressió, però alhora pot convertir-se en un poderosíssim instrument de control i propaganda del Partit i dels aparells de l'estat. Per si mateixa, la xarxa no implica el poder del poble ni l'aparició de la democràcia. I no comporta necessàriament mutacions socials o polítiques immediates. Pot ser relativament controlada per un govern que s'equipi adequadament.

La Xina ha provat que és possible desenvolupar acceleradament Internet d'una forma políticament segura i en un context autoritari. Al marge d'aquesta perspectiva política, és innegable que Internet ha fet caure molts murs a la Xina, ha tornat transparents moltíssimes

facetes del món i de sí mateixa fins llavors inaccessibles als ulls dels seus ciutadans. En l'àmbit informatiu, la irrupció d'internet ha generat dinàmiques noves: ha convertit en inevitable la sofisticació dels mecanismes de control i de guia de l'opinió informada, ja que la informació flueix i es desborda i s'estén d'una manera o d'un altre, i l'objectiu és canalitzar-la i evitar desbordaments sobtats o interpretacions inadequades.

El control i la censura actuen a Xina a nivells diferents i amb diferent intensitat segons els formats. Els mitjans audiovisuals experimenten un grau superior de censura que els publicats en paper, i aquests així mateix experimenten un grau molt superior del que trobem en els mitjans que circulen per internet. Malgrat la laxitud controladora que imposa la lògica del mitjà, el perfeccionament i la diversificació del procés de control a internet no ha deixat de produir-se i es va accentuar especialment des de 2004. En aquell any es va completar la implementació dels sistemes de filtre sistemàtics d'adreces IP, el filtre i redirecció de DNS, el filtre d'adreces URL i els bloquejos semàntics en cercadors dins de l'anomenat

“escut daurat” ([金盾工程 Jindun Gongcheng](#)), conegut popularment pel nom anglès de “Great Firewall of China”. En paral·lel a aquest procés tecnològic, la “[ciberpolicia](#)” (més de 50.000 agents voluntaris) dedicada a gestionar i aplicar aquesta eina de filtre automatitzat (de procedència nord-americana) no ha deixat de créixer, i va entrar en una fase de descentralització del control amb la creació d’unitats municipals i regionals de control policial de la Xarxa. No sempre el que és possible de fer a la xarxa en una província, ho és en una altra. No oblidem, per exemple, que tota connexió a internet va ser tallada durant sis mesos a la província de Xinjiang durant l’any 2009 després d’un seguit de [protestes i enfrontaments violents](#).

La descentralització del control censor de “l’harmonització”, és a dir, de la censura, s’ha projectat així mateix sobre les empreses que ofereixen serveis, sustenten xarxes socials, fòrums, cercadors o plataformes. És responsabilitat de les pròpies empreses el mantenir netes d’informacions contaminants els seus espais. I en l’última baula del sistema apareix l’autocensura, és a dir, el propi

usuari ha de ser qui reguli el seu ús de la xarxa en funció de la por a ser vist, la por a ser llegit. L’amenaça i [la publicitat dels casos de detenció](#) de ciberdissidents intenten sembrar aquesta por. La gran publicació dels casos de detencions i condemnes de cibernetes acusats d’ús indegut de la xarxa, així com les mesures dissuasives s’orienten a crear la sensació de por i afavorir l’autocensura. Són totes elles estratègies [tendents al panòptic](#), a l’omnisciència invisible a la qual aspirava el filòsof britànic [Jeremy Bentham en 1785](#), dissenyador de la utòpica presó que va batejar amb aquest nom i on el presoner és sempre visible, sempre observat sense que s’adoni. A la Xina, a Internet, l’objectiu de les autoritats és donar la impressió (real o no), que, com a la presó que imaginava Bentham, des de qualsevol racó de la xarxa, es controla allò que es diu o es fa i que hi ha represàlies per qui no respecten “l’ordre”.

El cavall de batalla en els esforços controladors es dirigeixen actualment a reforçar la visibilitat dels usuaris forçant en la mesura del possible [la seva diàfana identificació](#). Està en procés l’intent de fer desaparèixer l’anonimat de la xarxa. Si bé l’anonimat permet usos irresponsables, és al mateix temps garant de la privadesa i de la llibertat d’expressió. La xarxa social de microblogs Sina Weibo, que compta—oficialment—amb més de 500 milions d’usuaris registrats, va intentar introduir el registre de nom real al començament de l’any 2012, però la implementació va quedar estancada per dificultats tècniques.

En paral·lel als intents—d’èxit relatiu—per controlar o limitar l’impacte social dels discursos divergents, la notícies dissolvents o els esdeveniments insurgents que puguin circular per internet, el sistema propagandístic oficial ha trobat en internet un espai on vehicular i modernitzar amb eficàcia la seva voluntat de guia i de creació d’opinió. Els mitjans oficials han trobat un nou espai per reprendre el lideratge, amb un discurs nacionalista, que pren fàcilment en els anomenats “[joves irats](#)” ([愤怒青年 fennu qingnian](#)). És destacable l’estratègia de creació induïda d’opinió, d’*spin doctors* virtuals, comentadors de notícies d’internet, a canvi d’una compensació econòmica. Aquest col·lectiu d’opinadors, que insereixen comentaris favorables a les tesis del partit en els molt concorreguts i influents fòrums BBS, són coneguts com “[El Partit dels 50 cèntims](#)” ([五毛党 wumao dang](#)).

Exemples de vídeo satíric sobre l'actualitat xinesa

Davant els esforços de control, una part difícilment quantificable però rellevant i activa dels internautes xinesos ha desenvolupat diferents estratègies tecnològiques o enginyoses per saltar-se el mur, per resistir o conviure de forma humorística i crítica amb les limitacions imposades. S'ha creat tota una subcultura que gira entorn de la censura, ja sigui en forma d'ironia, de sarcasme o de paròdia (恶搞 *egao*). La censura aguditza l'enginy. A part de les resistències tecnològiques, el joc del ratolí i el gat contra la censura es xifra en la recerca de

noves formes d'expressió. La productivitat de l'homofonia en xinès es presta a infinits jocs de paraules d'afilada intenció. La dinàmica de col·laboració a la xarxa genera fenòmens com el dels "cercadors de carn humana" (人肉搜索 *renrou sousuo*), en els quals la suma d'indicis i dades aportades pels milions d'internautes implicats, acaba aconseguint localitzar a la persona que es posa en el punt de mira, normalment amb l'objectiu d'injuriar-ho, ja sigui per haver dit o fet alguna enormitat o per alguna denúncia de corrupció. És significatiu, en aquesta ocasió 'positiu', el cas d'un indigent *cool* que va ser fotografiat de forma espontània en la vorera del carrer on vivia en una ciutat xinesa, i que a través de la viralitat embogida dels *renrou sousuo* de sobte va ser entronitzat en les passarel·les de l'estil i la moda virtual amb el nom de Sharp Brother (犀利哥 *xili ge*). El seu cas, probablement no va sorgir de cap departament de màrqueting, però sí que va ser ràpidament reutilitzat i digerit comercialment a la Xina i a escala global. Els relats i formats mutiplataforma, que es retroalimenten entre pantalles televisives, telefonia mòbil i xarxes socials, són cada dia més importants. No podem oblidar que de forma creixent, la xarxa a Xina és també una qüestió de negoci. I així, el volum de facturació a la xarxa s'ha triplicat a Xina entre 2011 i 2012. Ho ha fet de la mà, entre uns altres, d'empreses com Alibaba (阿里巴巴), dedicada al comerç electrònic, de la seva filial Taobao (淘宝网), de Ctrip (携程), dedicada al sector dels viatges, o de Tencent (腾讯), empresa de serveis online.

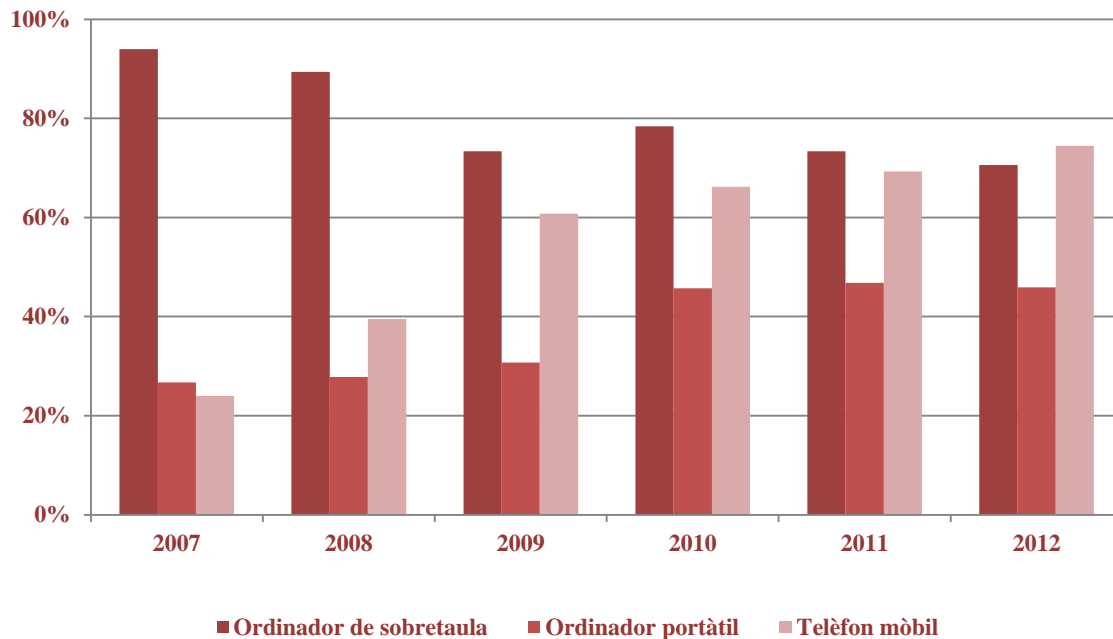
L'impacte social d'Internet a la Xina

El més rellevant a la internet xinesa no és la censura, sinó tot el que hi passa malgrat la censura. Per sí sola, la xarxa no transforma res, però té un gran potencial transformador. I encara que incipient i desarticulada, hi ha a la Xina un potent ferment de societat civil, un contingent d'estudiants, advocats, professionals liberals, artistes, periodistes, escriptors i creadors sempre disposats a fer créixer l'esfera pública, a anar sempre més enllà del que marquen els límits establerts. L'extrema avidesa i l'ebullició de les pràctiques comunicatives, culturals i de periodisme ciutadà digital a Xina actual només es poden explicar quan es contempen en perspectiva històrica. La rellevància de l'impacte social que ha representat internet a Xina es fa patent a contrallum de la situació immediatament anterior a la seva irrupció.

A mitjan la dècada de 1990, en el moment en el qual internet comença a entrar, la Xina comptava amb

una xarxa de mitjans de comunicació de masses unidireccional i molt controlada, amb alguns besllums de comercialització i sense accés directe a mitjans estrangers de difusió internacional. Era un sistema comunicatiu característic d'un règim de partit únic, que controla i monopolitza tot el flux d'informació. Per això l'impacte transformador d'internet és molt més gran a Xina que en esferes comunicatives com l'europa. La nova possibilitat d'activar canals d'oci, informació i autocomunicació de masses ha alliberat a la Xina energies latents, especialment entre els joves urbans, i ha acompanyat el ple procés d'integració de la Xina al mercat econòmic global. Ha estat amb la web 2.0, quan internet ha esdevingut un espai d'intervenció multifocal a través de les xarxes socials, no de mera contemplació d'informació vehiculada en pàgines web, i quan el seu potencial transformador s'ha activat a Xina.

Punt d'accés a internet a la Xina (2007-2012)

Font: CNNIC 2007-2013

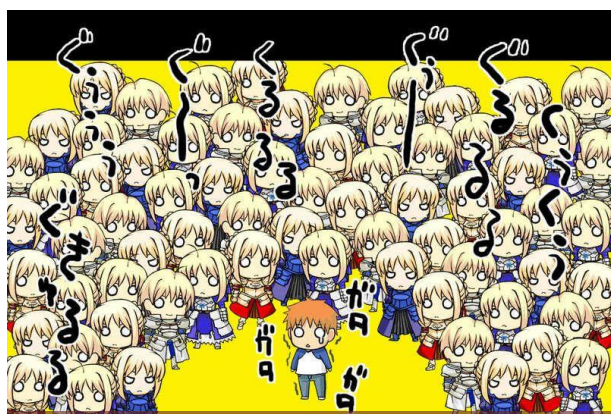
En les pràctiques quotidianes d'oci, informació, i interacció comunicativa l'impacte d'internet en la societat xinesa és molt profund i perceptible, especialment entre la joventut. Fins que la generalització de l'accés a través de dispositius mòbils ha canviat el panorama, el marc dominant d'accés a internet era el cibercafé amb desenes o centenars de llocs d'accés, al qual s'hi acudeix a jugar i a competir en conteses digitals online, a visionar en *streaming* continguts audiovisuals o a comunicar-se i conversar a distància. Aquestes pràctiques ens parlen d'una pauta de consum a la Xina orientada a l'oci i a la socialització: una pauta en certa mesura compartida amb el Japó i Corea del Sud, però més rellevant per a una Xina amb un índex relativament baix de connectivitat en telefonia fixa, amb desenes de milions de joves desplaçats en la immigració interior (població flotant) i amb uns àmbits de socialització per als joves encara escassos o prohibitius econòmicament per a importants segments de la població.

Un altre tret rellevant de la xarxa a la Xina es troba en la primacia que tenen la [sincronia i la viralitat](#) com a estratègies majoritàries per comunicar i publicar de sobte continguts urgents. Els usuaris d'internet a la Xina no només es troben entre els que passen més temps diari connectats sinó que també figuren entre els més actius aportadores de continguts: no es limiten a ser consumidors passius d'informació. Aquesta activitat productiva de la massa connectada es registra especialment en espais d'autocomunicació de masses: fòrums, blogs i microblogs. Per exemple, alguns càlculs estimen que el 2012 els més de 400 milions d'usuaris oficials que llavors tenia Sina Weibo enviaven—ja fossin publicacions pròpies o reexpedicions—cada dia més de 100 milions de missatges a un ritme de 70.000 missatges per minut.

Un dels aspectes que posa més clarament de manifest la radical transformació de l'horitzó informatiu del ciutadà xinès que ha representat internet ho veiem en l'accés a la informació exterior. Malgrat les restriccions, el ciutadà xinès pot avui accedir a un flux global d'informació, certament censurada i restringida en alguns punts sensibles, però d'un volum, d'una diversitat de fonts i perspectives sense precedents i d'un impacte econòmic, polític, intel·lectual i moral indubtable. L'extensió de la xarxa a la Xina ha contribuït poderosament a l'aparició de circuits informatius i comunicatius perifèrics, a la multiplicació ingent dels canals i els punts d'emissió d'informació i d'opinió. Són canals vigilats, controlats i limitats, però infinitament més amplis i diversos que en el període anterior. S'ha fos l'anterior rigidesa i limitació d'informacions i l'anterior verticalitat unidireccional (de dalt a baix) dels missatges emesos per donar pas a un espai comunicatiu superpoblat de missatges, que augmenta les expectatives i basa part dels seus mecanismes de control justament en la saturació informativa de dades irrellevants. Existeix un principi inalterat—no hi ha lloc per qüestionar el principi de monopoli del poder—i hi ha una sèrie de temes sensibles, com Taiwan, Tibet o [Falungong](#). No obstant això, l'avidesa per informació exterior afecta a un segment limitat de la població. L'expansió d'internet, malgrat les censures i vigilàncies, i malgrat les detencions exemplificadores, ha significat la sanció definitiva del pas d'un model de societat deliberadament desinformada a un model de societat que, en determinats segments avançats, pot arribar a tenir un marge d'informació i d'intercomunicació molt gran.

El desprestigi i falta de credibilitat dels mitjans oficials converteix a la informació que circula per la xarxa en un àmbit d'informació preferent, desproveïdes del control preventiu censor però al mateix temps exposada a tot tipus de contaminacions interessades, [rumors i falsedats](#). Malgrat això, per al

El fenomen *weiguan* o “mirar en cercle”

ciutadà xinès mitjà, qualsevol cosa que circula per internet sempre té més credibilitat que allò que emet les la cadena televisiva oficial xinesa, [CCTV](#), o la prosa de fusta del diari oficial *El Diari del Poble*, [Renmin Ribao](#). L'absència de pautes de verificació converteix aquesta major fiabilitat atorgada a la informació que circula per internet en un territori abonat per al rumor i la mentida.

Un fenomen “d'intel·ligència col·lectiva” associat a les limitacions del repertori informatiu institucional, ho trobem en el [fenomen del weiguan](#) (围观) que literalment significa “mirar en cercle” i es refereix al

procés de donar visibilitat i publicitat a successos o casos específics que una massa d'internautes consideren mereixedors d'atenció. Es tracta de casos normalment associats a protestes públiques locals o bé a [exemples de corrupció](#) i o d'exercici abusiu del poder, sempre en l'àmbit local. A força de replicar

la notícia, a blogs, microblogs, correus electrònics o vídeos digitals, la pluja de la viralitat estén pel país una cas singular que, de no generar-se aquesta dinàmica, hauria quedat al marge de la pública consideració. Al marge d'aquestes explosions virals del *weiguan*, de denúncia col·lectiva, s'han desenvolupat dinàmiques de periodisme ciutadà ([公民记者 gongmin jizhe](#)), de literatura de creació, de reportatges independents i creació d'opinió a blogs i microblogs de gran impacte i continuïtat. Internet ha generat tot un *star system* a la Xina, tota una constel·lació amb coloracions i connotacions polítiques o culturals diferents d'opinadors i periodistes ciutadans, que en alguns casos expliquen gairebé amb immunitat en l'exercici de la seva activitat opinativa, justament gràcies a l'enorme impacte dels seus escrits. Poden veure de vegades censurats escrits específics, però una vegada a la xarxa, reapareixen i es repliquen.

Entre els autors de blogs i/o de microblogs amb més audiència i impacte, trobem l'actriu i directora de cinema [Xu Jinglei \(徐静蕾\)](#), que aconseguia els 50 milions de visites al seu blog l'any 2006. També la directora de la revista de moda *iLook*, [Hong Huang \(洪晃\)](#) o, encara avui, al jove [Han Han \(韩寒\)](#) corredor de carreres automobilístiques, escriptor de ficció a internet, opinador incisiu i descarat, que parla amb pràctica impunitat, una impunitat que deriva de la seva fama enorme, amb desenes de milions de visites a les seves entrades. A principis de l'any 2013 l'actriu [Yao Chen \(姚晨\)](#) liderava el rànquing de seguidors en Sina Weibo amb més de 40 milions de lectors de les seves breus anotacions sobre la seva vida quotidiana, el seu segon matrimoni, les seves activitats caritatives, amanides amb reflexions sobre la desigualtat o, fins i tot, amb cites d'Aleksandr Solzhenitsyn, sobre el valor de la veritat, amb les quals Yao Chen prestava implícit suport als periodistes en vaga del setmanari cantonès [Nanfang Zhoumo en 2013](#). En un registre més periodístic, social i polític, és possible destacar noms com els de l'investigador de l'Acadèmia de Ciències Socials de Xina Yu Jianrong (于建嵘), el periodista de la revista *Fenghuang Zhoukan*, Deng Fei (邓飞), o dos dels exponents del periodisme ciutadà xinès: Zhou Shuguang (周曙光), conegut pel seu pseudònim Zola, o Ran Yunfei (冉云飞).

Per saber-ne més...

China Internet Network Information Center. (2011). *27th Statistical Report on Internet Development in China*. Beijing.

China Internet Network Information Center. (2013). *31st Statistical Report on Internet Development in China*. Beijing.

Cui, B. (Ed.). (2011). *2011 nian Zhongguo chuanmei chanye fazhan baogao [2011 Report on the Development of China's Media Industry]*. Beijing: Shehui kexue wenxien chubanshe [Social Sciences Academic Press].

Tang, L., & Yang, P. (2011). Symbolic power and the internet: The power of a "horse." *Media, Culture & Society*, 33(5), 675–691.

Yang, G. (2009). *The Power of the Internet in China: Citizen Activism Online*. New York: Columbia University Press.

Zheng, Y. (2008). *Technological empowerment: the Internet, state, and society in China*. Stanford: Stanford University Press.

Zhu, T., Phipps, D., Pridgen, A., Crandall, J. R., & Wallach, D. S. (2013). The Velocity of Censorship: High-Fidelity Detection of Microblog Post Deletions. *arXiv:1303.0597*. Disponible a <http://arxiv.org/abs/1303.0597>